

Asia: VN/25733/2021-OKM-334

Lausuntopyyntö valtioneuvoston selontekoluonnokseksi - Uutta suuntaa Suomen digitaaliseen kompassiin

Tavoite 1 - Suomi kehittyy demokraattisena ja sivistyneenä yhteiskuntana digitalisoituvassa maailmassa.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Tavoite on perusteltu ja sen suunta oikea.

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

3 vain osittain

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Ryhmä ehdottaa kahta strategisen tason lisäystä, jotka vahvistavat tavoitetta tekoälyaikakauden näkökulmasta:

Muutetaan avaintulos 1 muotoon: "(1) Kansalaisilla on hyvät digitaaliset perus- ja lukutaidot, myös tekoälylukutaidot;

Tekoälylukutaidon mainitseminen erikseen heijastaa EU:n tekoälyasetuksen artiklan 4 mukaista lukutaitovelvoitetta ja vastaa ympäristöön, jossa kansalaisen kyky arvioida tekoälyn tuottamaa sisältöä on yhtä keskeinen kuin perinteinen medialukutaito.

Ehdotus avaintulokseksi: "Demokraattisten prosessien ja informaatioympäristön eheys on suojattu tekoälyn mahdollistamalta manipulaatiolta "

Tavoite 2 - Yhteiskunnan toimijoiden kyky omaksua ja soveltaa uusia ja kehittyviä teknologioita kestävästi ja tuottavasti on vahva.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Tavoite on hyvä, mutta sen yhteydessä voisi jossain muodossa nostaa esiin agenttisen tekoälyn. Agenttinen tekoäly on lähivuosien keskeisin kilpailukyvyä erotteleva tekijä, ja se on tunnistettu jo valtiovarainministeriön tekoälyinvestointiohjelmassa (11/2025).

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

2 kyllä, pääosin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Ehdotus avaintulokseksi: "Tekoälyn edistynyt soveltaminen on laajentunut yrityksissä ja julkisessa hallinnossa EU:n kolmen kärkimaan tasolle vuoteen 2030 mennessä."

Ehdotus avaintulokseksi: "Jatkuvan oppimisen rakenteet tukevat työvoiman sopeutumista tekoälyn aiheuttamaan ammattirakenteiden muutokseen."

Tavoite 3 - Suomi on edelläkävijä digiosaamisessa ja teknologia-alan kehityksessä.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalisen kompassin?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Tavoitteen suunta on oikea, mutta "edelläkävijä" tarvitsee suhteellisen vertailukohteen ohjatakseen toimintaa. Ryhmä ehdottaa tavoitteen konkretisointia EU-verrokkimaita vasten asetetulla asemitumisella.

Muotoiluehdotus tavoitteelle: "Suomi on vuoteen 2030 mennessä EU:n kolmen kärjessä tekoälyn julkisessa ja yksityisessä soveltamisessa, datatalouden kasvussa ja korkeatasoisessa teknologiatutkimuksessa suhteessa väkilukuun."

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

3 vain osittain

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Ehdotus avaintulokseksi: "Suomi on vuoteen 2030 mennessä EU:n kolmen kärjessä tekoälyn julkisessa ja yksityisessä soveltamisessa, datatalouden kasvussa ja korkeatasoisessa teknologiatutkimuksessa suhteessa väkilukuun."

Ehdotus avaintulokseksi: "Suomen TKI-panostukset saavuttavat parlamentaarisen yhteisymmärryksen mukaisen tason 4 % BKT:stä vuoteen 2030 mennessä"

TKI 4 % -tavoite on parlamentaarisesti linjattu, mutta se ei näy digikompassin avaintuloksissa. Sen kirjaaminen eksplisiittisesti sitoo kompassin makrotason kunnianhimon numeeriseen ankkuriin.

Tavoite 1 - Datan saatavuus ja laatu sekä datanhallinnan infrastruktuuri tukevat yritysten arvonluontia ja ratkaisujen skaalautuvuutta.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Tavoite on oikeassa aihepiirissä. Ryhmä ehdottaa tavoitteen aktiivointia: Suomen rooli data-avaruuksissa ei ole pelkkä "liittyjä", vaan "rakentaja ja johtaja" aloilla, joilla meillä on luontainen etu (metsä, terveys, älyliikenne, puhtaat teknologiat). Suomen datatalouden kasvu (8,2 %) jää EU-keskitason alle, kun Ruotsi (14,4 %) ja Viro (12,1 %) vetävät kärkeä – tämä suhteellinen jälkeenjääminen on kompassin strateginen ohjauskysymys.

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

3 vain osittain

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Ehdotus avaintulokseksi: "Suomi rakentaa ja johtaa aktiivisesti keskeisiä, kansainvälisesti yhteentoimivia data-avaruuksia aloilla, joilla Suomella on luontainen etu ja kansantaloudellisesti merkittävä potentiaali."

Ehdotus avaintulokseksi: "Omadata-periaate tunnustetaan strategisena linjauksena: kansalaisella on oikeus hyödyntää häntä koskevaa, julkisissa tietojärjestelmissä olevaa dataa ja luvittaa sen käyttöä palvelujen välillä."

Ehdotus avaintulokseksi: "Tekoälykehitykseen soveltuvan suomen- ja ruotsinkielisen datan saatavuus on varmistettu kansallisesti"

Tavoite 2 - Tietoliikenneyhteydet ovat kattavat, turvalliset ja kestävät.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Tavoite on kunnossa ja sen avaintulokset sisältävät ilahduttavan konkreettisia mittareita (gigabitti, 5G, 6G).

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

2 kyllä, pääosin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Ehdotus avaintulokseksi: "Suomen kriittisen viestintäinfrastruktuurin siirtyminen kvanttiturvalliseen (post-quantum) kryptografiaan etenee suunnitellusti ja riskitasoon suhteutetusti."

Post-quantum-siirtymä on strateginen valmiusvaatimus, jonka ennakoitu valmistelu alkaa nyt tuottaa tuloksia vasta vuosikymmenen lopulla. Sen kirjaaminen strategiseksi periaatteeksi ohjaa julkisia ja yksityisiä toimijoita oikea-aikaiseen varautumiseen.

Tavoite 3 - Palvelin- ja laskentainfrastruktuurit ovat energiatehokkaita ja vastaavat julkisten palveluiden, yritysten ja tutkimuksen tarpeita.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Tavoite on oikea ja sen kunnianhimon taso ("Euroopan johtava ekosysteemi") on rohkea. Ryhmä kannustaa pitämään kiinni tästä kunnianhimosta. Suomen maantieteellinen sijainti ja puhtaan energian saatavuus ovat kompassin kannalta strategisia voimavaroja, joita kansainvälisessä kilpailussa datakeskus- ja AI-infrainvestoinneista voidaan hyödyntää aktiivisesti.

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

2 kyllä, pääosin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Ehdotus avaintulokseksi: "Laskentakapasiteetin kasvu toteutuu tavalla, joka vahvistaa Suomen kokonaisenergiajärjestelmän kestävyyttä ja hyödyntää puhtaan energian saatavuutta kilpailuetuna."

Tavoite 1 - Digitalisaatio ja dataperustainen arvonluonti etenee yrityksissä.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Tavoite on oikeassa aihepiirissä, mutta sen passiivinen sanoitus ("etenee") ei vastaa Suomen nykyistä kilpailutilannetta. Ryhmä ehdottaa aktiivisempaa muotoilua, joka sitoo Suomen kilpailuaseman EU-verrokkeihin.

Muotoiluehdotus tavoitteelle: "Suomi nousee EU:n kolmen kärkeen datatalouden kasvussa ja tekoälyn liiketoimintasovelluksissa vuoteen 2030 mennessä."

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

3 vain osittain

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Ehdotus avaintulokseksi: "Suomen datatalouden vuotuinen kasvuvauhti saavuttaa EU-kärkimaiden tason ja ylittää unionin keskitason selvästi vuoteen 2030 mennessä."

Ehdotus avaintulokseksi: "Tekoäly on vakiintunut osaksi suomalaisten yritysten kilpailukykyä sekä merkittävien pk-yritysten että kasvu- ja startup-yritysten liiketoimintamalleissa."

Tavoite 2 - Yritysten tuottavuus ja kilpailukyky paranee uusien teknologioiden onnistuneen käyttöönoton myötä.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Tavoitteen suunta on oikea. Ryhmä ehdottaa aktiivisempaa sanoitusta, joka sanoittaa tuottavuusloikan mittakaavan: tekoälyn ja kvanttilaskennan mahdollistama tuottavuusmurros on kansantaloudellisesti mittakaavoiltaan vertautumaton siihen, mitä "paraneminen" viestii.

Muotoiluehdotus tavoitteelle: "Suomi hyödyntää tekoälyn ja kvanttilaskennan mahdollistaman tuottavuusloikan elinkeinoelämässä ja julkisissa palveluissa EU:n kolmen kärkimaan joukossa vuoteen 2030 mennessä."

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

2 kyllä, pääosin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Ehdotus avaintulokseksi: "Julkisen sektorin rooli innovatiivisena teknologian hankkijana on tunnustettu ja sitä hyödynnetään Suomen teknologiakehityksen vetäjänä."

Julkinen sektori on Suomen suurin ostaja, ja sen rooli strategisena teknologiakysynnän luojana on alikäytetty. Kirjaaminen avaintulokseksi sitoo kompassin hankintapolitiikan ohjausvälineeksi.

Tavoite 1 - Digitaaliset julkiset palvelut toimivat yhteentoimivina palvelukokonaisuuksina mahdollistaen sujuvan asioinnin ja korkean tuottavuuden.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Tavoite on oikea ja se on ollut oikea jo vuosikymmenen. Ryhmän kokemus on, että toimeenpanon kannustimet ovat olleet rakenteellisesti liian heikkoja, ja tätä on kompassissa syytä vahvistaa erityisesti kuntien ja hyvinvointialueiden näkökulmasta, joiden palvelutuotannossa merkittävä osa elämäntapahtumapohjaisista kokonaisuuksista toteutuu.

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

3 vain osittain

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Ehdotus avaintulokseksi: "Kunnat ja hyvinvointialueet ovat palvelukokonaisuuksien rakenteellisen uudistamisen täysimääräisiä toimijoita: niiden tarpeet, osaaminen ja resurssit on kytketty kokonaisuuteen."

Ehdotus avaintulokseksi: "„Kysy vain kerran“-periaate on tunnustettu strategiseksi linjaukseksi ja sen toteutuminen on varmistettu koko julkisessa hallinnossa."

Tavoite 2 - Julkinen hallinto hallitsee yhteiskunnan keskeisten toimintojen datan, teknologian ja infrastruktuurit turvallisesti, luotettavasti ja kustannustehokkaasti varmistaen yhteiskunnan toimivuuden kaikissa tilanteissa.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Tavoite on hyvä ja digitaalinen suvereniteetti oikea strateginen termi. Ryhmä ehdottaa suvereniteetti-termin konkretisointia: mitä se käytännössä tarkoittaa Suomen tilanteessa, miltä osin kriittisillä järjestelmillä on EU:n ulkopuolisia riippuvuuksia, ja millaisella aikataululla riippuvuuksia arvioidaan ja hallitaan. Tämä ei edellytä kompassissa yksityiskohtia, mutta edellyttää periaatetta, joka ohjaa toimeenpanoa.

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

2 kyllä, pääosin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Ehdotus avaintulokseksi: "Avoimet standardit ja avoin lähdekoodi toimivat strategisena linjauksena, joka tukee digitaalista suvereniteettia, geopoliittista neutraalisuutta ja toimittajariippuvuuden hallintaa."

Ehdotus avaintulokseksi: "Digitaalisen infrastruktuurin rahoitus perustuu hallituskaudet ylittävään pitkäjänteiseen ohjelmaan."

Tavoite 3 - Julkinen hallinto toimii tuottavasti tekoälyä sekä uusia digiteknologioita hyödyntäen.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Ryhmä pitää tätä kompassin tärkeimpänä tekoälyä koskevana avauksena ja tukee sitä voimakkaasti. Autonomisten digitaalisten ratkaisujen ja automaattisen päätöksenteon nostaminen avaintulokseksi on rohkea ja oikea valinta, jota ryhmä kannustaa puolustamaan sellaisenaan. Ainoa rakenteellinen ehdotus on, että agenttisen tekoälyn murros näkyy läpileikkaavasti koko kompassissa, ei vain tässä yhdessä tavoitteessa.

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

2 kyllä, pääosin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Ehdotus avaintulokseksi: "Automaattisen päätöksenteon kansallinen lainsäädäntö on tekoälyaikaan soveltuva ja varmistaa sekä perusoikeuksien toteutumisen että tekoälyn tuottavuushyötyjen hyödyntämisen julkisessa hallinnossa."

Ehdotus avaintulokseksi: "Perusoikeuksien vaikutusten arvioinnille (FRIA) on luotu kansallinen tukirakenne, joka mahdollistaa sen toteuttamisen koko julkisella sektorilla, erityisesti kunnissa ja hyvinvointialueilla."

Ehdotus avaintulokseksi: "Ihminen ohjaksissa -periaate on varmistettu autonomisten digitaalisten ratkaisujen käyttöönotossa: vastuusuhteet on määritelty selkeästi ja ihminen asettaa tekoälyjärjestelmien tavoitteet."

Poikkihallinnollinen johtaminen ja yhteistyö

Ovatko siinä esitetyt digitalissaation johtamisen ja yhteistyön periaatteet perusteltuja osia osana Suomen digitaalista kompassia?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Ryhmä näkee poikkihallinnollisen johtamisen vahvistamisen koko kompassin onnistumisen kannalta keskeisimpänä rakenteellisena kysymyksenä. Digiministerityöryhmän ja digitoimiston perustaminen olivat merkittäviä edistysaskeleita, ja kompassi antaa tilaisuuden vahvistaa niiden mandaattia sekä ulottaa johtamismalli kattamaan koko julkinen sektori.

Ryhmä esittää strategisen tason vahvistuksia:

Johtamismallin kattavuus. Digitoimiston mandaatti ulotetaan rakenteellisesti kattamaan koko julkinen sektori: valtionhallinto, virastot, kunnat ja hyvinvointialueet. Kuntien ja hyvinvointialueiden pysyvä edustus ohjausrakenteessa on välttämätön, koska merkittävä osa palvelutuotannosta toteutuu juuri näillä tasoilla.

Rahoituksen pitkäjänteisyys. Digitaalinen infrastruktuuri ja sen kehittäminen edellyttää hallituskautet ylittävää rahoitusmallia. Hallituskauten mittaiset hankerahoitukset eivät vastaa tekoälyaikakauden infrainvestointien luonnetta.

Tekoälystrategian integrointi. Suomen tekoälystrategia tulee sulauttaa digikompassiin yhtenä strategisena kokonaisuutena.

Digisalkun kattavuus. Digisalkku ulotetaan kattamaan koko julkisen sektorin merkittävät digitalisaatiohankkeet niin, että tilannekuva on yhteinen valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden välillä.

Digikompassin tavoitteiden ja avaintulosten kokonaisuus

Puuttuuko digikompassin tavoitteista ja avaintuloksista yleisesti jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Ryhmä näkee kompassin rakenteen hyväksi ja ehdottaa ennen sen hyväksyntää kolme lisäystä, joita aiemmat osiot täsmentävät:

Strateginen ylätavoite. Kompassi saa selkärangan, kun osa-alueita yhdistää yksi kunnianhimon ilmaisu. Ryhmän ehdotus on edellä esitetty.

Välitarkistukset 2028 ja 2030. Aikajänne 2030/2035 on tekoälyajassa pitkä. Kompassin toimeenpanosuunnitelmaan kirjataan kevyet välitarkistukset, joissa tavoitetasoja voidaan säätää ilman koko selonteon avaamista.

Agenttisen tekoälyn ja demokratian suojaamisen läpileikkaavuus. Nämä kaksi teemaa eivät istu yhden osa-alueen alle – ne ovat koko kompassia läpäiseviä.

Priorisointi

Ryhmä ei ehdota minkään osa-alueen poispriorisointia. Keskinäisessä painotuksessa poikkihallinnollinen johtaminen on syytä nostaa tasaveroiseksi varsinaisten substanssiosa-alueiden rinnalle. Rakenteen toimivuus on edellytys sisällön toteutumiselle.

Tuloksellisuuden seuranta ja vaikuttavuuden arviointi

Mitä mittareita tunnistatte tavoitteiden ja avaintulosten etenemisen mittaamiseen?

Ryhmä ehdottaa strategisen tason mittariperhettä, joka mahdollistaa Suomen kehityksen arvioinnin sekä absoluuttisesti että suhteessa EU-verrokkimaihin:

DESI-indeksin sija EU:ssa kokonaisuutena ja osa-alueittain.

Datatalouden vuotuinen kasvuvauhti suhteessa EU-keskitasoon ja kärkimaihin.

TKI-osuus BKT:stä parlamentaarisesti linjattuun 4 %:n tavoitteeseen nähden.

Tekoälyn edistyneesti soveltavien organisaatioiden osuus yrityksissä ja julkisessa hallinnossa.

Kansalaisten luottamus julkisiin digipalveluihin ja tekoälypohjaiseen päätöksentekoon.

Demokraattisen informaatioympäristön ja vaalien legitimitetin tila (indikaattorit kehitettävissä).

Digitaalisen yhdenvertaisuuden indikaattorit.

Miten digikompassin vaikuttavuutta tulisi Suomen tasolla mitata?

Ryhmä ehdottaa vaikuttavuusarvioinnin rakentumista kolmelle kulmakivelle:

Välitarkistukset 2028 ja 2030, kytkettynä julkisen talouden suunnitelmaan, tulosohjaukseen ja EU:n digikompassin raportointiin. Välitarkistukset tuottavat mahdollisuuden säätää tavoitetasoja ilman koko selonteon avaamista.

Vertailu EU-verrokkimaihin (mm. Ruotsi, Viro, Tanska, Irlanti). Suhteellinen asemoituminen kertoo sekä kunnianhimon tason että kehityksen suunnan absoluuttisia lukuja kuvaavammin.

Makrotaloudellinen vaikutus. Digitalisaation ja tekoälyn yhteys kokonaistuottavuuteen (TFP), julkisen talouden tuottavuuteen ja työllisyyteen.

Seurantatietojen avoin julkaisu mahdollistaa tutkimuksen, median ja kansalaisyhteiskunnan osallistumisen vaikuttavuuden arviointiin.

Toimintaympäristön kuvaus

Geopoliittinen ja taloudellinen toimintaympäristö

Kuvaus on asianmukainen. Ryhmä ehdottaa strategisen tason vahvistuksia kahteen kohtaan: (1) Digitaalisen suvereniteetin operatiivinen merkitys olisi hyvä nostaa periaatetasolla esiin. (2) Suomen maantieteellinen sijainti ja puhtaan energian saatavuus ansaitsevat tunnistuksen strategisena voimavarana datakeskus- ja AI-infrakilpailussa.

Turvallisuus ja resilienssi

Ryhmä ehdottaa kahden ulottuvuuden näkyvämpää käsittelyä: informaatiovaikuttaminen ja tekoälypohjainen disinformaatio 2027 eduskuntavaalien valossa, sekä post-quantum-siirtymä pitkäjänteisenä strategisena valmiusvaatimuksena. Tekoälyjärjestelmiin liittyvä uusi kyberturvallisuusulottuvuus (mm. syötemanipulaatio ja mallihyökkäykset) on tuore kenttä, joka on syytä tunnistaa.

Kriittiset teknologiat ja innovaatiot

Agenttinen tekoäly ja autonomiset järjestelmät ansaitsevat tunnistuksen kriittisinä teknologioina. Tämä on lähivuosien keskeisin kilpailukyvyyn erotteleva tekijä, ja sen puuttuminen toimintaympäristön kuvauksesta on strategisesti merkittävä aukko.

Hyvinvointi ja yhteiskunnalliset muutokset

Hyvinvoinnin nousu teemaksi on tervetullut. Ryhmä ehdottaa tekoälyn ja digitaalisten alustojen vaikutusten strategisen tason kirjausta: vaikutus nuorten mielenterveyteen, somealustojen ansaintalogiikan yhteys polarisaatioon, sekä digitalisaation ja tekoälyn hyötyjen tasa-arvoinen jakautuminen yhteiskunnassa.

Digitalisaation ja datatalouden sääntely

EU:n kokonaisuus (AI Continent Action Plan 4/2025, Apply AI Strategy 10/2025, Digital Omnibus 11/2025) muodostaa sääntelyn rungon. Kompassin olisi hyvä asemoitua siihen eksplisiittisesti ja tunnistaa kansallisen lainsäädännön keskeiset päivitystarpeet, erityisesti automaattisen päätöksenteon lainsäädäntö.

Yhteistyö ja yhteentoimivuus

Yhteentoimiva Eurooppa -asetuksen toimeenpano kunta- ja alueatasolla on syytä nostaa esiin. Kansallinen standardointistrategia on strateginen työkalu, joka vahvistaisi sekä yhteentoimivuutta että teollisuuspolitiikkaa.

Uudet teemat

Tekoäly

Tekoälyn nostaminen poikkileikkaavaksi teemaksi on oikea ratkaisu. Ryhmä ehdottaa sen syventämistä seuraavilla strategisen tason elementeillä:

Agenttisen tekoälyn eksplisiittinen tunnistaminen. Autonomiset järjestelmät ovat toimialan tämänhetkinen paradigmanmuutos ja ansaitsevat oman sanoituksensa kompassissa.

Tekoälylukutaito kansalaistaitona. EU:n tekoälyasetuksen artikla 4 asettaa lukutaitovelvoitteen, ja sen kansallinen toimeenpano peruskoulusta työelämään on strateginen kysymys.

Suomen tekoälystrategian integrointi digikompassiin. Yksi strateginen kokonaisuus toimii paremmin kuin kaksi rinnakkaista dokumenttia.

Ihminen ohjaksissa -periaate autonomisten järjestelmien käytössä auttaa perusoikeuksien, vastuusuhteiden ja eettisen päättelyn kysymykset jäsentämisessä.

Turvallisuus

Ryhmä ehdottaa teeman käsittelyä laajennettuna digitaaliseksi turvallisuudeksi, joka kattaa:

Kyberturvallisuuden perustan sekä valtiollisiin toimijoihin että rikollisuuteen ulottuvan riskinäkökulman.

Informaatioympäristön eheyden – disinformaation ja syvävääräennösten torjunnan.

Tekoälyjärjestelmien oman turvallisuuden uutena ulottuvuutena.

Post-quantum-kryptografian siirtymän pitkäjänteisenä strategisena valmistautumisena.

Hyvinvointi

Ryhmä tukee teemaa ja esittää sen syventämistä seuraavilla strategisilla ulottuvuuksilla:

Lasten ja nuorten digitaalisten ympäristöjen turvallisuus ja vastuullisuus.

Tekoälyn ja somealustojen vaikutukset mielenterveyteen.

Digitalisaation ja tekoälyn hyötyjen tasa-arvoinen jakautuminen.

Digitaalisen osallisuuden varmistaminen ikääntyneille ja erityisryhmille.

Yhteistyö ja yhteentoimivuus

Ryhmä tukee teemaa ja esittää strategisia täydennyksiä:

Yhteentoimiva Eurooppa -asetuksen toimeenpano kunta- ja aluetasolla.

Kansallinen standardointistrategia teollisuus- ja innovaatiopolitiikan työkaluna.

Yhteentoimivuus rahoituskriteerinä julkisissa ICT-kehityshankkeissa.

EU-ennakkovaikuttamisen systemaattinen vahvistaminen digipolitiikan alueella.

Digikompassin kokonaisuus

Miten arvioisit digikompassia kokonaisuutena?

Digikompassi on Suomelle erinomainen työkalu kansallisen digitalisaation ja tekoälykehityksen johtamiseen. Päivitysluonnos on valmisteluprosessiltaan ja rakenteeltaan hyvällä pohjalla, ja ryhmä arvostaa valmistelijoiden avointa otetta. Kompassi saa ohjausvoiman tekoälyaikakaudella kolmella strategisen tason vahvistuksella, jotka eivät edellytä sen rakenteen avaamista:

(1) Strateginen ylä tavoite ja kunnianhimon näkyvyys. Suomen asemointi suhteessa EU-verrokkimaihin sekä TKI 4 % -kirjaus kompassin avaintuloksiin antaa kokonaisuudelle selkärangan ja mitattavuuden.

(2) Tekoälyn ja agenttisen tekoälyn läpileikkaava asemointi. Suomen tekoälystrategia sulautetaan digikompassiin, ja agenttinen tekoäly näkyy strategisella tasolla kaikilla osa-alueilla.

(3) Poikkihallinnollisen johtamisen rakenteellinen vahvistaminen. Johtamismalli kattaa valtion lisäksi kunnat ja hyvinvointialueet, rahoitus on hallituskaudet ylittävää ja digisalkku kattaa koko julkisen sektorin.

Näillä vahvistuksilla kompassista tulee aktiivinen ohjausväline, joka säilyttää merkityksensä tekoälyn paradigman muutoksen keskellä.

Muut kommentit

Mikäli kommentti ei sovellu lomakkeen muihin asiakohtiin, voit jättää sen tähän.

Ryhmä on sitoutunut tukemaan kompassin viimeistelyä ja toimeenpanoa. Lausunto pohjautuu ryhmän aiempaan pitkäjänteiseen työhön, erityisesti Käsikirjaan tekoälystä päätöksentekijöille (2024) ja ohjelmapaperiin 62 suositellusta toimenpiteestä (2023) sekä lausuntoihin datakeskusten sähköverosta (2025) ja YK:n tekoälyn hallintaprosessista (2025).

Ryhmä tarjoaa parlamentaarista keskustelupintaa kompassin poliittiseen tukeen yli hallituskausien, ja on valmis jatkamaan tiivistä yhteistyötä digitoimiston ja ministerityöryhmän kanssa sekä viimeistelyvaiheessa että toimeenpanosuunnitelman valmistelussa syksyllä 2026.

Markkanen Jouni
Tietopolitiikka.fi yhteistyöverkosto